

**MİTOLOJİDE SU UNSURU VE ONUN KÖROĞLU HİKAYESİNE
YANSIMASI**
THE WATER ELEMENT IN MYTHOLOGY AND ITS REFLECTION IN
THE EPOS KOROGU

Gumru ŞEHİRİYAR*

Özet

En eski dönemlerden insanlar suya, suyun kutsallığına inanmışlardır. Kaynaklarda Türk kabilelerinin ilkbaharda suya tapma işareti olarak elbiseleriyle suya girmedikleri yazılır. Bu dönemde insanlar özel ritüellerle Tanrı'dan bol su, yağmur istiyorlardı.

Zerdüştilik'e bağlı olmayarak Türk'ler Ateş'e müracaat etmeden önce su Tanrısının adını söylerlerdi. Daha sonraki kültürlerde de suyla konuşma, suya tapınma, sudan yardım dileme gibi konuların mitolojik anlamda geniş uygulanma alanı olmuştur.

Dede Korkut Kitabı'nda Kazan Han suya hitâben "Su Hak didarın görmüştür. Ben bu suyla haberleşeyim" demiştir. Burada insanın ruhuyla su arasındaki ilişki açık şekilde görülmektedir. Köroğlu hikayesinde ise Köroğlu'nun hem çağlayan çifte çeşmeden çıkan suyun peşinden gitmesi, hem o çeşmenin şifa verici olmasıyla, hem de Kırat'la Dürat'ın nehirden çıkması ile ilgili hikayelerde insanların eski düşüncelerindeki suyun anlamına, ona verdikleri öneme işaret ediyor.

Makalede eski mitolojik kültürlerdeki bakış açısından su unsurunun yeri ve Köroğlu hikayesine yansımalarından söz edilecektir.

Anahtar kelimeler: Su, Unsur, Köroğlu hikayesi, yağmur, nehir

Abstract

The ancient people had believed in water and its holiness. In the sources it is noted that Turkic tribes believing in holy water did not enter the water in their clothes. During those times the people asked God much water, rain with special rituals. Not being close to the Zoroastrianism Turks told the name of Water God before asking to the fire. Later in other cultures to speak to the water, to believe it and ask for help also were applied in mythological branch.

In the book "Dede-Gorgud" addressing to the water Gazan Khan told that "The water had seen the God. Let me ask it". Here the relation between the soul of the man and water are seen clearly. But in the epos "Koroglu" the tales about Koroglu's going after the water purling from the pair springs, its recovery being, appearing Girat and Durat from the sea are noted to the meaning of the water of the ancient thinking of the people.

In the article the place and appearance of water element in Koroglu epos from the view of the ancient mythological cultures will be pointed out.

Key words: Water, element, epos "Koroglu", rain, spring.

* Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Folklor Enstetüsü, "Dede Korkut" Anabilim dalı. Bakü-Azerbaycan.

Azerbaijan National Academy of Sciences, Institute of Folklore, "Grandfather Korkut" department. Baku - Azerbaijan. E-mail: nevayi-qumru@rambler.ru

Giriş

Su unsuru hemen hemen tüm dünya halklarının mitolojisinde mevcuttur. Su motivi insanların yaşantısında çok açık şekilde belirlenmektedir. Muhayyelesinde yarattığı evren anlayışını hayatlarına, günlük yaşamlarına, örf ve adetlerine yansıtan halklar sözlü edebiyat aracılığıyla kuşaktan kuşağa iletmış, bu yolla da kendine özgü tarih yazmıştır. Tabii ki, su motivi, su karakteri de bu açıdan mitolojinin, mitoloji kavramının temel hattını oluşturmaktadır.

Mitolojide rastlanan su unsuru insanların yaratılıştan dünya ile ilgili tasavvurlarını yansıtır. Hem mitoloji hem de folklor metinlerinde su ile ilgili sayısız karakterlerle karşılaşmaktadır. Su unsurunun bu kadar geniş imgelerle ifadesi onun insanlığın ilk mitoloji düşüncesi ile ilgili olduğunun kanıtıdır. Genellikle mitolojinin tarihi, nerede ve nasıl oluştuğu belli değildir.

Bin yıllardan bugüne kadar yaşayan kültürlerin hepsinin temelinde su vardır. Yunan mitolojisinde Poseidon (Su Tanrısı), onun eşi Amfitrit (Deniz dibinin Tanrısı), Glaukos (Deniz Tanrıçası), Doris (Deniz Tanrısı), Okianides (Su Perisi), Palaemon (Küçük Deniz Tanrısı), Forkis (İlk Suların Tanrısı), şumer mitolojisinde Enke (Su ve Zeka Tanrısı), Babil mitolojisinde Ea (Enke), Mısır mitolojisinde Hapi (Nil Tanrısı), Nun (İlk Suların Tanrısı), Tefnut (Yağış Tanrıçası), Türk, Tatar, Altay, Yakut, Çuvaş mitolojilerinde Ağ Ana (Deniz Tanrıçası), Moğol mitolojisinde ise Sagan (Sagağan, Saj) Ece (Deniz Tanrıçası) isimleri ile bilinen Tanrılar bu veya bir başka şekilde su Tanrılarıdır. Aslında bu Tanrıların omuzlarında büyük ulusların kültürleri vardır ve bu da suyun her şeyin başlangıcı olduğunu göstermektedir.

İslam kültüründe ise su hayatın temelidir. Müslüman ülkelerde çeşmelerin kitabelerinde genellikle şu âyet mealinin Arapçası yazılıdır: «Canlı olan her şeyi sudan yarattık» (Kur'an, Enbiya Suresi, ayet 30).

Suyun hayatımızda rolü inkar edilemez. Tabiatı da susuz düşünmek imkansızdır. Dağlar, taşlar, kayalar suyun sayesinde yerinde durmaktadır. Ağaçlar, çimenler, çiçekler suyun sayesinde türlü türlü giyiniyor. Şimşek, yağmur ve, dolu suyun sayesinde esip gürlüyor. Demek ki, dünyanın temelinde, gerçekten de, su duruyor.

Mitolojide Su Unsuru

Mitoloji kültürün bileşik gerçeğidir. Ona çok sayıda ve birbirini tamamlayan açılardan yorum yapmak mümkündür. Bir çok ilim adamı mitoloji

G. Şehriyar. Mitolojide Su Unsuru ve Onun Köroğlu Hikayesine Yansımaları

ile ilgili konuşurken hep “mitoloji kutsal tarihi ifade ediyor; “tüm başlangıçların başlangıcı” olan hafızaya kadarki zamanda yaşanmış olaylardan bahsediyor; hep yaşananlar hakkında gerçeği söyler” (Eliade M., 33-34) diyorlar. Mitolojik düşüncenin şu şekilde algılanması aslında girişte söylediğimiz “su her şeyin başlangıcıdır” fikrini onaylıyor. Zira mitolojiyi su unsuru olmadan düşünmek mümkün değildir. Her hangi bir halkın mitolojisinde su unsuru veya onunla ilgili karakterler bulmak kolaydır. Folklor metinlerinde de su ile ilgili karakterlerin zenginliği suyun mitolojik düşüncedeki ilkliliğini haber vermektedir. Aslında su ile ilgili tüm karakterler mitolojiden, onun eski düşüncesinden kaynaklanıyor. Tabii ki, burada suyun saflığı, kir tutmaması ve özgürlüğü de söz konusudur.

Maddi hayatta önemli yere sahip olan su, ruhsal hayatın da temelini oluşturmuştur. Suya atfedilen aydınlık, berraklık, duruluk gibi özellikler yüzyıllar boyunca edebiyatın vazgeçilmez özellikleri arasında sayılmıştır. Edebiyat bu yönüyle suyun hem gerçek, hem de mecazi anlamlarını kapsamakta ve ona yeni anlamlar yüklemektedir. Suyun ritmi ve sesi pek çok insan faaliyetini olduğu gibi, müzik ve şiir gibi sanatın çok çeşitli alanlarını da derinden etkilemiştir (Polad A., 327).

Türk inancında su temizleyici, kötü ruhlardan ve hastalıklardan koruyucu bir unsurdur.

Dünyanın yaratılışı ile ilgili kosmogonik mitlerde Tanrının ilk olarak deryayı, suları yarattığı söyleniliyor. Menkıbelerde suyun tüm varlığın temeli sayıldığı yazılıyor: “Alemin bir Yaratıcı’sı vardır. Akıl bu Yaratıcı’nın yüzünü mahiyetçe değil, fakat onun eserleri itibariyle kavrar. O, öyle bir unsur yaratmıştır ki, onda varlıklar ve mefhumların şekli vardır. Ruhsal ve maddi tüm varlıkların resmi söz konusu olan unsurda mevcuttur... İlk unsur sudan oluşuyor. Suyun her bir şekle dönüşme yeteneği olduğundan yoğunlaşıp pekişmesinden yer, arınmasından da ateş ve hava oluşmuştur” (Fuzuli M., 88).

Eski mitoloji ve felsefi düşüncede ilk unsur mutlaka basit, içinde sevgi ve zafer olan bir birleşimdir. Bu unsurdan hem basit ve ruhsal cevherler, hem de bileşik ve cismânî cevherler doğmuştur.

Mitolojik anlamda evrenin ve insanın yaratılışında yalnızca suyu değil, aynı zamanda rüzgarı, ateşi, toprağı da görüyoruz. “İran ve Ön Asya mitolojisinde rüzgar, ateş, su ve toprağın insanın yaratılışında çok önemli rolü vardır” (Ögel B., 487). Mitoloji, dünyanın yaratılışı, toplumun ve insanların varolması, günlük sorunlar, mevsimler, günler, aylar, soğuk, donma, sıcak, rüzgar vs. soruları cevaplamaya çalışmıştır. Bu da insanın evrenle, dünyayla, yaratılışla ilgili tasavvurlarını şekillendirmiştir. Aslında

“yaratılış metinleri dünyayı oluşturan tüm nesnelere nasıl oluştuğu ile ilgili mitolojik metinlerdir” (Meletinskiy, 195).

Dünya ile ilgili tasavvurların temelini oluşturan su unsuru çeşitli mitoloji metinlerinde kendi imgelerine sahiptir. Türk mitolojisindeki Yer-Sub, Su anası, Su eyesi gibi karakterler de düşüncelerimizi doğruluyor. Diğer yandan Azerbaycan ve birçok Türk halkının “animist (her bir varlığın ruha sahip olması – G.Ş.) bakışlarına göre dağlar, çaylar insan gibi seviliyor, nehirler, sular kutsallaştırılıyor” (Seyidov, 45).

Mitolojik metinlerde Yaratılış'ın ana hattını su oluşturuyor. Mesela, Tanrı Ülgen, kuşa dönüşerek suların üzerinde uçar ancak konacak bir yer bulamaz. Bunun üzerine gökten gelen bir ses Tanrı Ülgen'e denizin içinden çıkan bir taşın konmasını söyler. Ülgen bu taşın konduğunda yerin ve gök yüzünün yaratılması gerektiğini düşünür ancak bunu nasıl yapacağını bilemez. Suların içinde yaşayan dişi ruh Ak Ana, Ülgen'e yaratılışı nasıl gerçekleştireceğini anlatır. Onun yardımıyla işe başlayan Tanrı önce yeri, ardından gök yüzünü yaratmıştır. Ardından da dünyanın dengesini sağlaması için üç balık yaratmış. Balıklar dünyayı alttan destekleyerek başıboş gezmesine engel olmuşlardır.

Mitolojide olduğu gibi folklorün de temel ana hattını suyla ilgili örnekler oluşturuyor. Mesela, “Reyhan'ın masalı”nda deniz atının sakral gücünden bahs ediliyor. Derya atının içtiği sudan içen Gülcahan isimli kadın hamile kalıyor ve Aygır Hasan adlı kuvvetli bir oğlan dünyaya getiriyor. Bunun gibi sayısız folklor örnekleri söyleyebiliriz.

Her iki örnekte su “kadın başlangıcı rolünde ana koynu ve rahminin, ayrıca mayalanan dünya yumurtanın benzeri gibi yer alıyor. Fakat su aynı zamanda yeri “doğurmaya” sevk eden mayalandırıcı erkek tohumudur” (Averintsev, 240).

Kutsal su anlayışına tüm folklor örneklerinde olduğu gibi Dede Korkut Hikayelerinde de rastlanmaktadır. Korkut dede “ecel suya gelmez” diyerek suyun yüzeyini tercih ediyor. O, ölümsüzlüğün olasılığına inanarak suyun yüzeyinde barınıyor. İnanca göre, suyun yüzeyi kutsal enerjinin toplandığı yerdir ve o yere ecel gelmez. Aynı zamanda “Dede Korkut destanı”nda (Salur Kazan'ın evi yağmalandığı boyu beyan eder) denir: Kazan Han av avlarken kafirler gelip evini yağmalarlar. Kızını, gelinini, oğlu Uruz'u ve onun üç yüz yiğidini tutsak ederler. O, yurdunun nerede olduğunu sudan soruyor. “Kazan'ın önüne bir su geldi. Kazan: “Su Hak didarın görmüştür, ben bu su ile haberleşeyim” – der. Görelim, hanım, nece haberleşti: Kazan der:

G. Şehriyar. Mitolojide Su Unsuru ve Onun Köroğlu Hikayesine Yansması

Çağnam-çağnam kayalardan çıkan su,
Ağaç gemileri oynadan su,
Hasanla Hüseyin hasreti su,
Bağ ve bostanın ziyneti su,
Ayşe ile Fatimenin nikahı su,
Şahbaz atlar gelüp içtiği su,
Kızıl develer gelüp geçdiği su,
Ağ koyunlar gelüp çevresinde yatdığı su,
Ordumun haberin bilürmisin, degil mana!
Kara başım kurban olsun, suyum, sana! – dedi.

Su kaçan haber verse gerek?! Sudan geçti, bu gez bir kurda tuş oldu” (Kitabi-Dede Korkut, 41). Burada “Su Hak didarın görmüştür” ifadesi suyun Tanrı'nın yüzünü gömesini belirtiyor. O yüzden Türk halklarında suya tapınma motifi yaygın şekilde görülmektedir.

Dede Korkut Kitabı'nda Kazan Han suya hitâben “Su Hak didarın görmüştür. Ben bu suyla haberleşeyim” demiştir. Burada insanın ruhuyla su arasındaki ilişki açık ve net şekilde görülmektedir. Köroğlu hikayesinde ise Köroğlu'nun hem çağlayan çifte çeşmeden çıkan suyun peşinden gitmesi, hem o çeşmenin şifa verici olmasıyla, hem de Kırat'la Dürat'ın nehirde çıkması ile ilgili hikayelerde insanların eski düşüncelerindeki suyun anlamına, ona verdikleri öneme işaret ediyor.

Su Unsurunun Köroğlu Hikayesine Yansması

Köroğlu hikayesinin farklı nüshalarının – Kuzey Azerbaycan, Güney Azerbaycan, Tiflis, Anadolu nüshalarının olmasına rağmen, onların hepsinin tek bir süjet hattı mevcuttur. Orta Asya varyantında Köroğlu'nun annesi ışıktan hamile kalmıştır ve diri diri gömülerek öldürülür. O, mezarda doğar, ölmüş annesinin sütünü emerek büyür. Anadolu'da Köroğlu hikayesinin kahramanı Rüşen Ali'nin ve babası Koca Yusufun, Bolu Beyi ile olan mücadelelerini ele almaktadır. Azerbaycan nüshasında ise Hasan Han Ali kişinin gözlerini çıkarır ve bu olaydan sonra Rüşen halk tarafından Köroğlu olarak adlandırılır.

Şu şekilde farklı başlamalarına rağmen, bütün nüshalarda kutsal sudan sözedilmektedir. Hikayede adı geçen kutsal su Koşabulak – çifte bulağın suyu yüce bir dağın tepesinde yerleşir ve Köroğlu da bu sudan dağın zirvesinde içer. Araştırmacılara göre, Köroğlu içtiği suyu dağdan aldığı için olağanüstü yetenekleri de ona dağ verir.

Tabii ki, burada suyla beraber dağın da kutsallığı gözönüne getirilmektedir. Bu olay eski Türk efsanelerindeki Yer-Sub simgesini

hatırlatıyor. Burada araştırmacıların düşünceleri de dikkat çekiyor. Bir araştırmacı “Yer-Sub”u “kutsal vatan” adlandırmışsa (Malov, 68), öbürü ise dağ ruhunun suyla ilişkisini ispat edecek olgular göstermiştir (Anohin, 15).

Hikayede çifte bulağın tarifi de eski mitolojik inançları yansıtır. Burada (Kuzey Azerbaycan nüshası ele alınmıştır) belirtilen çifte bulag Çenlibel`de bulunmaktadır. Yedi senede bir defa Mağrip ve Meşrik`ten bir yıldız akıp bu bulağın üzerinde çarpışır. Bu zaman çifte bulag köpüklenip taşar. Bu olay destanın farklı bölümlerine farklı olaylarla yansımıştır. Mesela:

- ✓ Bu suyla yıkanan sağlam olur;
- ✓ Bu sudan içenin narası dağı, taşı sallar;
- ✓ Bu su şifa vericidir;
- ✓ Bu sudan içen şair olur;
- ✓ Bu sudan yüz yaşlı ihtiyar birisi içerse gençleşir (Yazma nüsha, №715(q));
- ✓ Körlerin gözüne ışık getirir (Köroğlu`nun babası Ali kişinin gözlerinin ilacıdır);
- ✓ Bu sudan at içerse sahibinin kalbinden geçenleri duyar (Yazma nüsha, №715);
- ✓ Bu sudan içen at bir aylık yolu yedi günde gider;
- ✓ Bu sudan içen at hiç bir zaman sahibini darda bırakmaz (Köroğlu, 31);
- ✓ Bu suya salınan kılıç hep keskin olur.

Görüldüğü gibi, bir çeşmenin bu kadar özelliğe sahip olması onu kutsallaştırır. Köroğlu hikayesinde su kültü ile birlikte, hem de ona bağlı olarak dağ kültü, ağaç kültü, nur, ışık kültü da önemli yere sahiptir. Araştırmacılar bu kütlerle ilgili düşüncelerini yazarken “sıradan bir köylü yavrusu olan Rüşen de bu unsurların sayesinde Köroğlu katına yükselmiştir» (Tehmasib M.N., 148) diyorlar.

Çifte bulag karakteri Türk mitolojisinde yeni imge değildir. Bu karakterle ilgili mitoloji metinlerde ve sözlü edebiyatta dirilik çeşmesi (pınar), dirilik suyu adlı imgeler mevcuttur. Aynı zamanda Perşembe günü meşrik ve mağrip tarafından doğan yıldızların çarpışması sırasında çağlayan beyaz köpüklü ırmak da, bu ırmaktan su içip alpa (yiğit) veya aşka dönüşüm de Türk sözlü edebiyatı için yaygın bir olaydır.

Köroğlu hikayesinde rastlanan at konusu da hem Türk mitolojisi için, hem de sözlü edebiyatı için yaygın bir konudur. Bu konu da tabii ki, at kültürüne dayanır.

G. Şehriyar. Mitolojide Su Unsuru ve Onun Köroğlu Hikayesine Yansımaları

Destanın girişinde Köroğlu'nun her iki atının deryadan çıkan atların soyundan geldiği anlatılıyor: “Bir gün Ali kişi at sürüsünü derya kenarına sürmüş. Atlar deryanın kenarında otlarken Ali kişinin kendisi de bir tarafta taşta yaslanmıştı. Şafak yeni sökmüştü ki, ihtiyar deryadan iki aygırın çıktığını gördü. Atlar gelip sürüye karıştı. İki kısrağa ata yaklaşır yeniden deryaya döndü (Köroğlu, 23).

Bu motifle destanın bir çok versiyonunda karşılaşılmaktadır. Mesela, Paris nüshasında Ceyhun ırmağından bir at çıkıp iki kısrağa atı mayaladığı, Tiflis nüshasında küçük farkla aynı motifi, bir başkasında ise su atının çeşmeden çıktığı görülmektedir.

Mitolojik geleneklerde biçimsiz su ortamından – Deryayı-çevreden Yer yaratılması, dünyanın düzenlenmesi yolunda çok önemli kosmogonik mitolojiler tarif edilmiştir. Bilim adamlarına göre, gelecekte kahraman olacak kişinin atları olan Kırat'la Dürat sıradan atlar değildir. “Onlar derya atlarının cinsindedir ve öteki dünya, su dünyası, ruhsal dünya ile bağlantılıdır” (İsmayılova Y., 94-95).

Destanı'nın Anadolu'da Elazığ'dan derlenen bir rivayetinde Köroğlu kendi vurduğu iki kuşu bir akarsuda yıkarken kuşlar dirilip uçmuşlar. O anda söz konusu su (pınar) bin parçaya bölünmüş. Köroğlu babasının yanına dönünce bunu anlatmış, babası “o sudan sen de içtin mi” diye sormuş. Köroğlu “sadece Kırat içti” demiş. Babası “yazık oldu. O ab-hayattı. Sen de içmiş olsaydın, sana ölüm yoktu” der (Boratav P.N., 62).

Deryadan çıkan atlar simgesine sözlü edebiyatın diğer örneklerinde de karşılaşılmaktadır. Örneğin, Dede Korkut Destanı'nda Beyrek'in atı için de “Deniz kulunu Boz aygır” ifadesi kullanılmıştır. On altı sene tutsaklıktan kurtularak Oğuz iline gitmek için at arayan Beyrek kendi atını görünce duygulanır: “Baktı gördü kendinin deniz kulunu Boz aygır bunda otlarıp durur. Boz aygır Beyrek'i görüp tanıdı, iki ayağının üzerine durdu, kişnedi. Beyrek bunu övmüş, görelim, hanım, nasıl övmüş:

Açık-açık meydana benzer senin alıncığın,
İki şebçırağa benzer senin gözçiyezin,
Ebrişime benzer senin yeliciyin,
İki çift kardeşe benzer senin gulacığın,
Eri muradına yetirer senin arkacığın.
At demezem sana, kardeş derem,
Kardeşimden yey!
Başıma iş geldi, yoldaş derem
Yoldaşımdan yey!” (Kitabı-Dede Korkut, 60).

On altı seneden sonra yalnız deniz atı, olağanüstü duyma beceriği olan bir at sahibini tanır.

Dede Korkut Destanı`nda Ağboz adlı bir attan da söz edilmektedir. “Ağboz at Beyrek`in “deniz kulunu” Boz aygırın soyundandır. Başkırd eposunun kahramanı Ural Batır`ın derya atı da Ağboz`dur. Bazen Hıdır Ellez`in de atı da Boz at değil, Ağboz at adlanır. Manas destanında Hıdır Ağboz atın üstünde gelip Manas`ın oğluna Semetey adını verir” (Dede Korkut Ansiklopedisi).

Görüldüğü gibi, Köroğlu hikayesinin temelinde duran kutsal su (bu su Köroğlunu bir kahramana, şövalyeye, atını ise olağanüstü güce ve beceriğe sahip birine dönüştürmüştür), aslında bütün Türk hikayelerinde farklı boyutlarda da olsa, rastlanmaktadır.

Sonuç

Türk mitoloji tasavvurlarındaki su ile ilgili karakterlere bakıldığında Türk halklarının çeşitli inanç ve imgelerinin su unsuru ile ilgili ilk mitolojik tasavvurlardan oluşması görülüyor. Bu inanç ve imgeler asırlar boyunca çeşitli boyutlar olsa da, onların hepsinin bir kaynaktan – mitoloji su unsurundan geldiği gözüküyor. Türk mitolojisi ve folkloründe su unsuru ile ilgili en yaygın karakterlerden biri “Dirilik suyu”dur ki, bu da Köroğlu hikayesine yukarıda söz ettiğimiz şekilde yansımıştır. Mitoloji efsane ve rivayetlerde yaygın karaktere sahip olan Dirilik suyu ölümsüzlüğü belirtiyor.

Dirilik suyu karakteri aslında hayat vericidir. Bu da mitoloji su unsurunun kosmogonik özelliği ile ilgilidir. Su ilk başlangıçta dünyanın yaratılmasında yer alan önemli bir unsurdur. Dirilik suyu da aslında söz konusu olan başlangıç suyunun bir başka karakteridir.

Dirilik suyu sıradan bir su değil ve ona ulaşmak zordur. Bu suya her kişi ulaşamıyor, bunun için peygamber, kahraman, şövalye vb'nin olması gerekiyor. Örneğin, Köroğlunun Koşabulak`a ulaşması gibi. Bildiğimiz gibi, İskender Zulkarneyn bu suyu çok aramasına rağmen, bulamamıştır. Oğuz Kağan da karanlık dünyaya Dirilik suyunu aramak için gitmiştir.

Köroğlu destanındaki kolların çeşitli varyantlarda olmasına rağmen, hepsinde daha ilk başta söylediğimiz gibi, dağ, ağaç, at, su kültürünü yansıtıyor. Destandaki olaylar şu saydığımız kültürlerin çevresinde oluşuyor. Bu da Destan`ın kendine özgü bir yöntemle eski inançları, bakış açısını, evrensel kültürü yansıttığının belirgin örneğidir. Aynı zamanda Vatan`ın koruyucusu rolünde dağ, ağaç, od, yer, su gibi tasavvurlar Türk halklarının

G. Şehriyar. Mitolojide Su Unsuru ve Onun Koroğlu Hikayesine Yansımaları

mitolojik inançlarında bir bütündür. Aslında Koroğlu hikayesine gösterilen su ile ilgili bölümler de Vatan'ın yabancıların işgalinden korunmasına, bütünlüğüne hizmet ediyor. Deryadan çıkan atlar da, beyaz köpüklü pınar da bu konuda Koroğlu'na yardım ediyor.

Kaynaklar

1. Ali Polad. *Bir damla su III*. İstanbul, 2011
2. Boratav P.N. *Koroğlu Destanı*. İstanbul, 1931
3. İsmaylova Y. "*Koroğlu Destanı*"nda *obrazlar sistemi*. Bakı, 2003
4. *Kitabi-Dede Korkut* (tertib edeni: S.Alizade). Bakı, 2004
5. *Koroğlu* (tertip edeni: M.H.Tehmasib), Bakı, 1956
6. *Koroğlu*. Paris nüshası (tertip edeni: İ.Abbaslı). Bakı, 1997
7. *Koroğlu*. Tiflis nüshası (tertip edeni: E.Tofik kızı). Bakı, 2005
8. Mehmed Fuzuli. *Eserleri*. Altı ciltte. V cilt, Bakı, 2005
9. Ögel B. *Türk mitolojisi* (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar). I cilt, Ankara, 1989
10. Ögel B. *Türk mitolojisi* (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar). II cilt, Ankara, 1995
11. Seyidov M. *Azerbaycan mifık tefekkürünün kaynakları*. Bakı, 1983
12. Tehmasib M.H. *Azerbaycan Halk Destanları* (Orta asırlar). Bakı, 1972
13. Аверинцев С.С. *Вода. Мифы народов мира*. В 2-х томах, Том 1. Москва, 1980
14. Мелетинский Е.М. *Поэтика мифа*. Москва, «Восточная литература» РАН, 2000
15. Элиаде М. *Аспекты мифа*. Москва, Академический проект, 2001
16. Малов С.Е. *Памятники древнетюркской письменности*. Москва-Ленинград, Наука, 1951
17. Анохин А. В. *Материалы по шаманству у алтайцев, собр. во вр. путеш. по Алтаю* / СМАЭ АН СССР, т. 4, вып. 2, Ленинград, 1924
18. *Elyazması*, inventar № 715 (q), Mehter Alı, AMEA Folklor İnstitutunun elmi arhivi.
19. *Elyazması*, inventar № 715. Toplayanı M.Velizade, 1936, AMEA Folklor İnstitutunun elmi arhivi.
20. *Dede Korkud Kitabı*. Ensiklopedik lüğət. "Önder neşriyyat", Bakı, 2004
21. *Kitabi-Dede Korkud* Ensiklopediyası, 2 ciltde, I cilt, Bakı, Yeni Nəşrlər Evi, 2000
22. <http://dede.musigi-dunya.az/a/at.html>